

"Protreptik" er ikke et ord, man hører hver dag. Ikke jeg i hvert fald. Men netop derfor blev jeg nysgerrig på bogen "Erfaring med protreptik – Inspiration fra praksis", der er redigeret af Maibritt Isberg Andersen, der er stifter af og ejer af den private coachingvirksomhed Ztrong, der blandt andet udbyder en protreptikeruddannelse.

Desuden er det for en privatpraktiserende psykolog, som jeg, altid interessant at høre om inspiration fra praksis – som bogens titel også giver lovning på.

Maibritt Isberg Andersen indleder selv med en definition af protreptik, og herefter kommer der ni meget forskellige bud fra ni meget forskellige personer på, hvordan protreptik kan anvendes i praksis.

Buddene kommer fra en filosof, en sognepræst, en tidligere pædagog og nu proceskonsulent og pædagogisk klyngeleder, en kunstner og kunstterapeut, en tidligere civilingeniør som nu er studievejleder og underviser i ledelse og filosofi, en violinist, en cand.scient i idræt som idag er terapeut og specialist i narrativ psykoterapi, en ledelsesrådgiver og foredragsholder samt en karriere- og stresscoach og så forfatteren selv, som er uddannet sygeplejerske og videreuddannet coach og protreptiker.

Ud over de ni forskellige bud, så bidrager også filosofen Ole Fogh Kirkeby til bogen. Desuden hyldes han, for hans arbejde med at videreudvikle det ældgamle samtaleredskab, som protreptiken er.

Alle ni bidragsydere har formet protreptiken ud fra deres eget faglige perspektiv. Det gør det på den ene side vanskeligt at anmelde bogen, idet der skydes med spredthagl. Men på den anden side er det befriende, at der ikke er en "rigtig" måde at forstå og bruge protreptik på i praksis.

Det er dog alligevel på sin plads at få nogle fællestræk på plads, så vi ved, hvad vi taler om.

Protreptik er et 2.500 år gammelt ledelseskoncept. Det opstod i Grækenland og blev brugt til at uddanne ledere og hærchefer. Det var nemlig vigtigt, at de som stod i spidsen for hæren, kunne træffe fornuftige og hurtige beslutninger, der var i overensstemmelse med deres værdier, så de ikke vaklede i beslutninger om liv og død.

Stadig i dag bruges Protreptik i ledelsesregi. Ledelse handler (forhåbentligt) ikke om fysisk død og overlevelse, men der er andre udfordringer i et moderne samfund, som kalder på behovet for fornuftige beslutninger.

Protreptik har især fokus på værdier og på ords betydninger. På side 43 i bogen beskriver Ole Fogh Kirkeby det således:

"For den måde, hvorpå et andet menneske bruger ord om sig selv, afslører, hvem det er."

I en protreptisk samtale er der en protreptiker (set fra psykologens perspektiv = "terapeuten") og én, der bliver protrepteret ("klienten").

Protreptikerens fornemmeste opgave er at lytte fordomsfrit, for at den anden herigennem skal få en højere selvindsigt og blive klogere. Men protreptikerens skal ikke kun lytte – vedkommende skal også stille de spørgsmål, der rører ved den protreptereds livsværdier.

En af bogens bidragsydere, Gurli Werther, siger følgende på side 114:

"Protreptik er en dialogbaseret filosofisk samtaleform, der har til hensigt at vende os mod vores grundholdninger og basale værdier."

Værdier er noget, vi alle har. Ifølge protreptiken er værdier orienteringspunkter, der som udgangspunkt er usekulerede men som alligevel er afhængige af kontekster, motiver og interesser. Altså er værdier subjektive og kan forstås forskelligt.

Derfor er man i protreptiken optaget af ords oprindelse eller etymologi. Det er igennem forståelsen af de ord, vi bruger, at vi kommer i kontakt med vores værdier; at vores værdier bliver synlige for os.

Det er ikke fremmed for mig som psykolog at gå på jagt efter klientens værdier og dykke dybere ned i ord. Men det inspirerer mig, at den protreptiske samtale går spadestikket dybere og for eksempel bruger ordbøger og skiller ordene ad helt ned i deres grundrodter og sprogstammer, for simpelthen at blive endnu klogere på de ord og værdier vi går rundt og bruger.

Som psykolog oplever jeg nemlig tit, at vi tager for givet, at vi ved, hvad vi taler om, når vi nævner ord i flæng, men måske betyder et ord som for eksempel "depression" ikke det samme for mig som for dig? Hvis vi sammen dykker ned i ordenes etymologi, får vi et fælles udgangspunkt og undgår forhåbentligt at tale forbi hinanden.

Det er også almindeligt, at protreptiken anvender kunstværker, genstande (for eksempel symbolske genstande som et spejl, et kors, et dyr, en sten osv.) og fortællinger som udgangspunkt for samtaler, fordi der gemt heri ofte ligger historier og betydninger, som kan folde samtalen ud.

Det er ideelt, at den protrepterede opnår en højere grad af selvindsigt. Ikke nødvendigvis for at blive tilfreds eller lykkelig – men for at få en forståelse for, hvad der er meningsfuldt i livet.

Protreptik bruges som sagt især i ledelsessammenhænge. Men heldigvis er den også meget anvendelig i andre kontekster end ledelse, hvilket flere af bidragsyderne demonstrerer.

Jeg faldt især for begrebet "den kierkegaardske samtaleløjfe", som beskrives i kapitel otte af Pia Houmark, som arbejder med ledelse, coaching og terapi og som desuden selv har skrevet bogen – med samme navn som det interessante begreb – "Den kierkegaardske samtaleløjfe" om blandt andet protreptik.

I sit bidrag fortæller hun om begrebet "professionsetisk stress", og hvordan man kan arbejde protreptisk med det.

"Professionsetisk stress" er stress hos fagprofessionelle, som oplever sig forhindrede i at handle i pagt med både egne og fagets etiske værdier. Går man rundt i dette for længe, slides man så meget, at man bliver ramt af "professionsetisk stress"

Når det sker, er der brug for en modgift, siger Pia Houmark, og det er her protreptiken kommer ind i billedet. Hun har videreudviklet protreptiken og trækker bla på Reinhard Stelters tredje generations coaching og narrativ praksis med inspiration fra Allan Holmgren (DISPUC, hvor Pia Houmark er uddannet) til det, hun kalder "den kierkegaardske samtalsløjfe", som hun beskriver således på side 180 i "Erfaringer med protreptik - inspiration fra praksis":

"Sløjfen er en slags dialogisk gps, som inviterer dialogparterne på rejse gennem forskellige egne i selvtilblivelsens landskaper med støtte fra henholdsvis ledelsestænkningen hos Ole Fogh Kirkeby, eksistenstænkningen hos Søren Kierkegaard og narrativ praksis hos Allan Holmgren m.fl."

Samtalen i "sløjfen" har fokus på en bevægelse mellem erindring og gentagelse, således at en første bevægelse er en kiggen tilbage på tidligere valg og erfaringer hos den protrepterede, og i næste bevægelse er der tale om en kritisk forholden sig til de tidligere erfaringer (gentagelsen), så der åbnes mulighed for at forstå, ændre ved og handle på nye måder.

Eksemplet med "Professionsetisk stress", har fokus på protreptik i ledelsesregi, hvilket er meget aktuelt i dag. Hvem kan sige sig helt fri fra at have oplevet en form for "professionsetisk stress"? Ikke mange, tror jeg.

Jeg blev imidlertid mere optaget af den kierkegaarske samtalsløjfe, fordi jeg støder på noget lignende hos mange af mine klienter. Jeg blev inspireret til, hvordan man med samtalsløjfen som redskab kan arbejde med både dette emne og mange andre.

Jeg vil afslutte denne anmeldelse med at gentage Ole Fogh Kirkeby, der siger, at:

"Den måde, hvorpå et andet menneske bruger ord om sig selv, afslører, hvem det er".

Med det er jeg blevet endnu mere inspireret til at gå ind i og bag de ord, mine klienter anvender og tage endnu mindre for givet, at vi mener det samme, når vi bruger ord. I mit arbejde er jeg optaget af "ord der arbejder" for klienten og for det fælleskab, der skabes via samtalen. Protreptiken giver mig endnu et redskab til at grave dybere ned i ordenes betydning.

Og således er jeg nu også blevet lidt klogere på det ord, jeg først ikke forstod.

Af privatpraktiserende psykolog Charlotte Ljunggren - Yogapsykologen